

Remissyttrande över promemorian ”Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd”

Till Socialdepartementet

Endast per e-post till: s.remissvar@regeringskansliet.se

med kopia till s.sof@regeringskansliet.se

Ert dnr: S2020/09872

Vår referens: Ola Linder, ola@independentliving.org

31 mars 2021

Independent Living Institute (ILI) är en ideell tankesmedja och projektplattform inom medborgarrättsrörelsen Independent Living av personer med normbrytande funktionalitet (funktionsnedsättning). Våra grundläggande principer är självbestämmande, självrespekt och empowerment (bemäktigande och bemyndigande). Vi har beretts tillfälle att yttra oss över promemorian ”Utbetalning av ersättning för personlig assistans endast vid tillstånd” och lämnar här våra kommentarer.

Allmänna synpunkter

Personlig assistans och assistansersättningen är centrala frihetsreformer för att skapa förutsättningar för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva självbestämda liv i samhällets gemenskap. Reformerna ska fortsättningsvis vara präglade av stor frihet för individen i behov av personlig assistans. Samtidigt är systemet med tillstånd för assistansanordnare en bra kvalitetssäkrande åtgärd som kan motverka oseriös verksamhet inom det utrymme som reformerna ger. Därför finner vi det positivt med viss kontroll av hur tillstånden påverkar utbetalningar till anordnare.

Synpunkter på vissa förslag

I promemorian föreslås att assistansersättning som huvudregel inte ska betalas ut för personlig assistans som har utförts i en enskild verksamhet som har bedrivits utan tillstånd. Om verksamheten under en avtalstid har haft ett tillstånd som återkallats, eller på annat sätt har upphört att gälla, ska ersättning ändå betalas ut för assistans som har utförts innan den assistansberättigade har underrättats om att verksamheten saknade tillstånd. Om det finns särskilda skäl ska ersättning för assistans få betalas ut även i andra fall där verksamheten

saknar tillstånd. Rätten att neka utbetalning ska gälla både vid kommunalt ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans och vid statlig assistansersättning.

Vi tillstyrker förslaget om att Försäkringskassan och kommunerna kan neka en utbetalning till den assistansberättigade av ersättning för personlig assistans som utförts inom en yrkesmässig verksamhet utan tillstånd enligt 23 § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Däremot behöver det finnas, som delvis föreslås, ventiler för undantag när en nekad utbetalning skulle drabba den assistansberättigade mycket hårt. I de fall när det är utanför den assistansberättigades kontroll ska ett indraget tillstånd inte drabba den enskilde för hårt. Vi menar att det kan behövas mer tydlighet i vilka situationer som kan utgöra särskilda skäl. Dessutom är det inte säkert att det går att byta anordnare, ens till kommunen som har ett yttersta ansvar, med kort varsel från det att en assistansberättigad blivit underrättad om att tillståndet dragits in. Dessutom kan det inte vara den assistansberättigades ansvar att en anordnare har tillstånd under tiden för avtalet. Rimligen ska det räcka för de enskilde att fråga anordnaren om den har tillstånd inför ett avtals ingående för att förvissa sig om att tillstånd finns. Tidigare har det funnits ett öppet register med vilka anordnare som har tillstånd, men det finns inte längre. Det går att begära ut tillståndsbeslut från IVO eller ringa till IVO och fråga om huruvida en viss anordnare har tillstånd. Vi menar att individen inte ska avkrävas orimligt mycket arbete och inte förlora assistansersättning eller skälig ersättning för personlig assistans på grund av otydlighet i information om vem som har tillstånd och inte.

Vi delar bedömningen om att utbetalning av assistansersättning inte ska nekas om en kommun eller region har försummat att anmäla till IVO att den bedriver assistansverksamhet, eller om en assistansberättigad som anställer sina egna personliga assistenter inte anmält detta.

Vi tillstyrker förslaget om en skyldighet för Försäkringskassan och kommunerna att informera IVO när en enskild kan antas bedriva verksamhet med personlig assistans utan tillstånd. Däremot är det viktigt att särskilja situationen att en enskild driver assistans som egen arbetsgivare med den att en enskild yrkesmässigt driver verksamhet utan tillstånd.

Vi tillstyrker förslaget om att IVO ska få en skyldighet att informera Försäkringskassan och berörda kommuner när ett tillstånd att bedriva personlig assistans återkallas.

Vi tillstyrker förslaget om att den som bedriver verksamhet som står under tillsyn enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska vara skyldig att på begäran från IVO lämna uppgifter som inspektionen kan behöva för att lämna underrättelser om beslut i ett tillsynsärende.

Vi har svårt att ta ställning till förslaget om att Socialstyrelsen i samråd med Försäkringskassan ska analysera vilka frågor som kan vara viktiga för anordnaren och den assistansberättigade att reglera i ett avtal om köp av personlig assistans, och ta fram information om betydelsen av att dokumentera avtalsvillkoren skriftligt. Om Socialstyrelsen ska få uppdraget måste det regleras så att den assistansberättigades intressen särskilt ska

skyddas från att utnyttjas av oseriösa anordnare via avtalen. Vissa frågor som är av särskild vikt för den assistansberättigade är exempelvis rimlig avtalsuppsägningstid, insyn i hur assistansersättningen används, och hur mycket medel som avsätts till assistansomkostnader, hur tvister avgörs, och att villkor med hyresavtal till bostäder eller andra typer av ekonomiska fördelar anordnaren har inte uppställs, samt villkor om att den assistansberättigade inte kan bli återbetalningsskyldig till anordnaren för saker som ingår i assistansen.

Avslutande kommentar

Vi vill uppmärksamma på risken att oseriösa anordnare eller anordnare som inte längre har tillstånd kan uppmana assistansberättigade att bli egna arbetsgivare för sina assistenter och erbjuda sina administrativa tjänster som kan vara så omfattande att de i praktiken fungerar som en assistansanordnare. Den assistansberättigade kan då hamna i en ännu svårare sits då hen dessutom har arbetsgivaransvaret själv Bokföringstjänster och administrativa program måste kunna köpas, men stöd i större utsträckning kring den egna assistansen bör ske via assistansanordnare med tillstånd.

Härnösand och Stockholm som ovan

Jamie Bolling
Verksamhetsledare
Independent Living Institute

Ola Linder
Jurist
Independent Living Institute